

Redegørelse vedr. undersøgelse af boldbaner og lysanlæg

- maj 2019

(1) Indledning

Baggrund

Kultur- & Fritidsudvalget har bedt Viborg Idrætsråd om at gennemføre en fodboldanalyse i 2019 med henblik på at afklare behovet for nyanlæg og renoveringer af boldbaner (herunder kunstgræs) og lysanlæg ved boldbaner i Viborg Kommune. Analysen ligger i forlængelse af de tidligere fodboldanalyser som Viborg Idrætsråd har foretaget for Kultur- & Fritidsudvalget i 2009, 2012, 2015.

Proces

Kultur- & Fritidsudvalget og Viborg Idrætsråd har aftalt en proces i forbindelse med fodboldanalysen, der i overordnede træk består af følgende elementer:

Tid	Aktivitet
Oktober 2018	Dialog og forventningsafstemning med Kultur Service & Events
Oktober	Research (litteratur) & modelteoretisk arbejde i sekretariatet
November	Principiel drøftelse i Viborg Idrætsråds bestyrelse
4. december	Årlige fodboldmøde med DBU <ul style="list-style-type: none"> - Orientering af proces - Workshop om centrale principper/redskaber
1. januar 2019	Ansøgningsfrist
Primo 2019	Besigtigelsestur/observation
Primo 2019	Databehandling
Ultimo april	Dialogmøder med ansøgerklubber til kunstgræsbaner
Ultimo maj	Rapport fremsendes til KFU
4. juni	Fremlæggelse for Kultur- & Fritidsudvalget

Formål

Kultur- & Fritidsudvalget og Viborg Idrætsråd har aftalt følgende primære og sekundære fokusområder for analysen:

- Analysens fokuserer *primært* på i hvilket omfang, der bør anlægges flere kunstgræsbaner til foreningsbrug i Viborg Kommune og i hvilke klubber, de i givet fald bør anlægges.
- Analysens fokuserer *sekundært* er på i hvilket omfang, der er behov for renoveringer af græsbaner og lysanlæg hos fodboldklubber i Viborg Kommune.

De afsatte kommunale midler prioriteres til det primære fokus (kunstgræs) i det omfang, der viser sig at være tvingende behov på området. Såfremt der ikke er tvingende behov prioriteres midler til det sekundære fokusområde (græsbaner/lysanlæg) i det omfang, der er tvingende behov på dette område.

Frengangsmåde/metode

Analysens *sekundære fokusområde* (græsbaner og lysanlæg) følger aftaler og frengangsmåder fra de tidligere fodboldanalyser i 2009, 2012 og 2015. Det betyder at fokus her på klubbernes behov for renovering kombineret hvor mange spillere der står pr. bane pr. time i klubben. Der viser hvor stort pres, der er på klubbens baner og lysanlæg. Uddybende beskrivelser af metoden kan læses i bilag 1.

I analysens *primære fokusområde* (kunstgræsbaner) er Viborg Idrætsråd blevet bedt om at tage særlige hensyn til geografiske forhold. Det er operationaliseret på en måde, så det også tillægges betydning, hvor langt ansøger har til nærmeste kunstgræsbane og hvor mange spillere i naboklubber, der oplever at være serviceret af en eventuel ny kunstgræsbane hos ansøger.¹ Analysen af det primære fokusområde foretages således med udgangspunkt i følgende formel:²

$$\text{Klubbens kunstgræsbehov} = N * M * S * B$$

- N = Afstand til nærmeste kunstgræsbane i Viborg Kommune
- M = Antal medlemmer i ansøgerklub
- S = Antal medlemmer i naboklubber, der oplever sig serviceret af kunstgræsbanen * 0,33³
- B = Belægningspres på klubbens samlede anlæg⁴

Økonomi

Viborg Kommune har afsat 3.15 mio. kr. til indsatser i forbindelse med fodboldanalysen 2019. Midlerne udmøntes i 2019, 2020, 2021 (1,05 mio. i hver af de tre år). I de tidligere analyser (2009, 2011, 2015) har klubbernes egenfinansiering været følgende:

- Kunstgræs (ny-anlæg) : 37 pct. af ca. 3 mio. kr.
- Græsbane (ny-anlæg) : 10 pct. af ca. 1 mio. kr.
- Græsbane (renovering) : 10 pct. af ca. 50.000 – 200.000 kr.
- Lysanlæg (ny-anlæg/renovering) : 25 pct. af ca. 100.000 – 250.000 kr.

Egenbetaling har max kunnet udgøre kr. 100.000 per anlægsopgave (kunstbane undtaget).

¹ Ansøgere er blevet bedt om at indhente tilkendegivelser fra sådanne ansøgerklubber. Naboklubberne er i den sammenhæng blevet bedt om at tilkendegive henholdsvis:

(1) at de vil foretrække at en evt. ny kunstgræsbane placeres ved ansøgerklubbens faciliteter

(2) at de vil bruge denne bane som deres første prioritet.

² De samlede fodboldklubber er på fælles møde (dec. 2018) blevet bedt om at give input til hvilke parametre der bør betyde noget – og hvor meget de forskellige parametre bør betyde - når klubbernes ønsker/behov for kunstgræsbane skal sammenlignes. Klubbernes vurderinger er båret med ind i den endelige udformning af ovennævnte analysemodel.

³ Opbakning fra opland/naboklubber kunne alternativt være operationaliseres med udgangspunkt i ”befolkningsgrundlag” eller ”klubber tættest på ansøgerklub”. I så fald ville ansøgerklubben automatisk få ”opbakningen” fra de borgere/klubber, der ligger tættest på ansøgerklubbens potentielle kunstbanefaciliteter. Denne frengangsmåde er fravalgt, da den rummer flere unøjagtigheder. Fx kan man forestille sig en klub, der foretrækker at køre andre steder hen, jf. eksisterende klubsamarbejdsrelationer mv. eller typisk ikke har hold der benytter kunstgræsbaner.

⁴ Belægningspreset på klubbens samlede anlæg er bl.a. relevant fordi kunstbaner generelt tåler mere brug/slitage (op imod en faktor 2) og således i betydeligt omfang kan siges at afhjælpe evt. belægningspres hos ansøger.

(2) Analyse

I det følgende er det nu hensigten at analysere behovet for nyanlæg af kunstgræsbaner samt renoveringer af boldbaner og lysanlæg i Viborg Kommune (dvs. ovennævnte primære og sekundære fokusområde). Analysen foretages med udgangspunkt i følgende hovedspørgsmål:

- (2.1) Bør der anlægges flere kunstgræsbaner i Viborg Kommune?
- (2.2) Hvilke klubber i VK har størst behov for nye kunstgræsbaner?
- (2.3) Hvilke typer af kunstgræsbaner er det hensigtsmæssigt at prioritere?
- (2.4) Er der behov for renoveringer af boldbaner og lysanlæg i VK?

Afslutningsvis diskuteres (i afsnit 3: Indstilling), hvordan de afsatte midler samlet set kan fordeles med udgangspunkt i analysens forskellige resultater.

(2.1) Bør der anlægges flere kunstgræsbaner i Viborg Kommune?

Der er næppe muligt at udpege én indikator, der alene kan svare på, om der bør anlægges flere kunstgræsbaner i Viborg Kommune. I bestræbelserne på at indkredse et gyldigt svar på spørgsmålet er udvalgt følgende 9 indikatorer:

1. Hvor mange kunstgræsbaner er der i hhv. DK, Region Midtjylland og Viborg Kommune?
2. Hvordan er de eksisterende kunstgræsbaner fordelt i Viborg Kommune (er der geografiske tomrum)? Hvor lang er køreafstanden fx til kunstgræsbaner i Viborg Kommune sammenlignet med resten af Region Midtjylland?
3. Hvordan er booking og faktisk brug af kunstgræsbaner i Region Midtjylland og Viborg Kommune?
4. Er der en tydelig sammenhæng mellem bookinggrad og klubbernes antal af medlemmer – og hvor mange medlemmer kræves typisk for at sikre tilfredsstillende benyttelse?
5. Hvad betyder en kunstgræsbane for udvikling i klubbens medlemstal?
6. Er der lejeforhold, der hindrer hensigtsmæssig brug og fordeling af eksisterende kunstgræsbaner?
7. Hvad er prisen for en kunstgræsbane?
8. Er der klubber som kan og vil stille med den nødvendige egenfinansiering?
9. Ansøgerklubbernes syn på fordele ved kunstgræsbaner

I det følgende belyses de forskellige indikatorer i numerisk rækkefølge.

(2.1.1) Antal kunstgræsbaner i DK, Region Midtjylland og VK

I Viborg Kommune er der pt. 8 kunstgræsbaner som foreningerne benytter. Det svarer til én

kunstgræsbane pr. 12.110 borgere. Det tilsvarende tal for hele Danmark er 16.800 borgere pr. bane. Tallet for hele Danmark er hentet fra Facilitetsdatabasen, der er udarbejdet i 2017. Der foretages løbende investeringer i kunstgræsbaner i hele Danmark, hvorfor tallet er genstand for usikkerhed. I kommunerne omkring Viborg er der fx anlagt mere end 5 baner siden 2017, og en række baner er under forberedelse.

Tabel 1 viser en oversigt på området for henholdsvis Viborg Kommune, de omkringliggende kommuner og Danmark generelt. Heraf fremgår det at Viborg sammenlignet med de omkringliggende kommuner, er relativt godt stillet i forhold til borgere per bane, men under gennemsnittet i forhold til opland per bane.

Tabel 1: Baner pr. borger og km² (udvalgte kommuner)

	Antal baner	Baner pr. borger	Opland pr. bane
* Silkeborg Kommune	5	18.400	170 km ²
* Skive Kommune	3	15.533	228 km ²
* Herning Kommune	9	9.860	147 km ²
* Randers Kommune	5	19.653	149 km ²
* Viborg Kommune	8	12.110	176 km ²
* Holstebro Kommune	4	14.500	200 km ²
* Danmark	344	16.800	125 km ²

(2.1.2) Geografisk fordeling af kunstgræsbaner i VK (og Region Midtjylland)

Der er naturligvis forskel på, hvor mange km forskellige byer har til den nærmeste kunstgræsbane.⁵ Følgende byer i Viborg Kommune har mere end 10 km til den nærmeste kunstgræsbane:

Tabel 2: Byers afstand til nærmeste kunstgræsbane i VK⁶

	Klejtrup	Vridsted	Hammershøj	Møldrup	Kjeldbjerg	Ulbjerg	Stoholm	Bjerregrav	Vammen	Bjerregrav	Låstrup	Sparkær	Mønsted	Team Nørreå	Skals	Ørum	Rødkærbro
Km	24	20	20	20	20	20	19	16	15	15	15	14	14	13	12	12	10

⁵ I de halanalyser som Viborg Idrætsråd tidligere har udarbejdet (2015, 2016, 2018) er det indstillingen, at man som borger i Viborg Kommune må forvente op til 10 km til nærmeste idrætshal. Der er pt. ikke formuleret tilsvarende pejlemærker for afstand til kunstgræsbaner.

⁶ I analysen tillægges det ikke betydning hvis en by/klub har kortere afstand til kunstgræsbaner i nabokommuner. Dels fordi det antages at være en opgave for Viborg Kommune, at servicere egne foreninger. Dels fordi kommunen mister indflydelse på lejeforhold, miljøhensyn, banekvalitet mv., hvis kunstbanespørgsmålet baseres på baner i nabokommuner.

Det er ikke usædvanligt, at byer i de øvrige midtjyske kommuner har tilsvarende afstande til deres nærmeste kunstgræsbane. Der findes således byer i alle øvrige midtjyske kommuner (Skive, Silkeborg, Randers, Holstebro, Herning), som ligeledes har +20 km. til nærmeste kunstgræsbane i kommunen. Dog må det bemærkes at Viborg Kommune relativt mange byer med omkring 20 km. til nærmeste kunstgræsbane i kommunen sammenlignet med nabokommunerne.

(2.1.3) Booking og faktisk brug af kunstgræsbaner i VK (og Region Midtjylland)

De 6 klubber i Viborg Kommune, som har kunstgræsbaner, benytter umiddelbart banerne i nogenlunde samme omfang som klubber med kunstgræs i omkringliggende kommuner. Fx er kunstgræsbaner i Viborg Kommune gennemsnitligt booket 58 pct. af tiden (hverdage fra 16-22). De omkringliggende kommuner har bookingprocenter på 50 - 66 pct.

Tabel 3: Booking, fremmøde og benyttelse (pct.) af kunstbaner på hverdage fra kl. 16-22

Kommune	Booking⁷	Fremmøde⁸	Benyttelse⁹
Herning Kommune	66	65	33
Holstebro Kommune	63	110 ¹⁰	69
Ringkøbing-Skjern ¹¹	50	79	36
Skive Kommune	59	84	51
Viborg Kommune ¹²	58		
Region Midt (gns.) ¹³	62	79	43
Hele landet ¹⁴	75	87	61

Tabellens data stammer fra undersøgelsen ”Idrætsanlægs benyttelse og brugernes tilfredshed” fortaget af SDU (2017). Viborg Kommunes kunstgræsbaner indgår ikke i denne undersøgelse, hvorfor data for Viborg Kommune er tilvejebragt via bookingsystemet Conventus.¹⁵ Det betyder, at der ikke er beregnet fremmøde og benyttelsesprocenter på kunstgræsbanerne i Viborg Kommune. Det vil kræve observation af de pågældende baner, hvilket ikke er prioriteret i indeværende analyse.

⁷ En facilitet anses for **booket**, når der har været en reservation. Der regnes med en åbningsuge på 30 timer.

⁸ **Fremmøde** angiver, hvor stor en del af de bookede tider, som er blevet benyttet til aktiviteter (i undersøgelsesperioden).

⁹ **Benyttelse** viser andelen af de 30 timer (åbningstiden), der er benyttet til fodboldaktiviteter. Tallet fås ved at multiplicere procenttal for booking og fremmøde.

¹⁰ Højere fremmøde end booking kan skyldes, at der er personer, der benytter faciliteten uden at have booket faciliteten.

¹¹ I Ringkøbing-Skjern kommune er der fjernet enkelte unaturligt lave bookinger på udvalgte kunstgræsbaner for at sikre sammenlignelighed på tværs af kommuner og regioner. Det samme er gjort i Viborg Kommune.

¹² I Viborg Kommune er der fjernet unaturligt lave bookinger på en enkelt kunstgræsbane (Alhedens IF) for at sikre sammenlignelighed på tværs af kommuner og regioner. Det samme er gjort i Ringkøbing-Skjern kommune.

¹³ De gennemsnitlige tal for Region Midt er beregnet ud fra de 16 kunstgræsbaner, som 2017 fandtes i henholdsvis Herning Kommune, Holstebro Kommune, Ringkøbing Skjern Kommune og Skive Kommune.

¹⁴ Undersøgelsen er fortaget med udgangspunkt i 77 kunstgræsbaner på landsplan.

¹⁵ Registreringer i Viborg Kommune er fortaget samme uger (10-13, 2017) som kommuner i SDU-undersøgelsen

Det bør for fuldstændighedens skyld bemærkes, at de kommuner, der har højest bookinggrad, ikke nødvendigvis er de kommuner, der også har den højeste grad af faktisk benyttelse. Fx har Herning Kommune den højeste bookingprocent i Region Midt, men samtidig den laveste grad af reel benyttelse. Det kan bl.a. handle om hvilke bookingsystemer og regler herfor de forskellige kommuner anvender. Derfor kan man heller ikke sige noget entydigt om den faktiske benyttelsesgrad af de eksisterende baner i Viborg Kommune. Noget tyder dog på, at benyttelsesgraden er nogenlunde på niveau med benyttelsesgraden i de omkringliggende kommuner.

(2.1.4) Sammenhæng mellem bookinggrad og klubbens medlemstal

Tabel 4 viser medlemstal og bookinggrad for kunstbaneklubberne i Viborg Kommune. De pågældende klubber har alle omkring 400 medlemmer eller mere. For disse klubber synes der ikke at være en entydig sammenhæng mellem medlemstal og bookinggrad.¹⁶ Det kan bl.a. hænge sammen med at klubberne har nogenlunde samme antal medlemmer.

Tabel 4: Sammenhæng mellem bookinggrad og klubbernes medlemstal

Klub	Booking	Medlemmer pr. bane
Viborg FF (bane 1)	75 pct.	404 ¹⁷
Overlund GF	68 pct.	615 ¹⁸
SIK og Team Viborg (bane 1)	59 pct.	390 ¹⁹
Bjerringbro IF	55 pct.	422
SIK og Team Viborg (bane 2)	52 pct.	390
NUGF Viborg	44 pct.	406
Alhedens IF	• ²⁰	254
Viborg FF (bane 2) ²¹	• ²²	404
Gennemsnit	51 pct.	421

(2.1.5) Hvad betyder en kunstgræsbane for klubbernes medlemstal?

Der foreligger ikke undersøgelser på landsplan, der belyser i hvilket omfang, det skaber flere medlemmer, når en klub etablerer kunstgræsbane. Ser man på udviklingen i Viborg Kommune synes der imidlertid at være en signifikant positiv sammenhæng mellem medlemstal og etablering af kunstgræsbane. Som det fremgår af tabel 5, har de seks kunstgræsklubber i Viborg Kommune, således oplevet en gennemsnitlig medlemsfremgang på 11 pct. efter anlæggelse af kunstgræsbanerne.

¹⁶ Tallene er korrigeret for medlems sammensætning. Fx træner talenthold ofte på kunstgræs og træner hele året.

¹⁷ 558 spillere fra VFF + 50 spillere fra VFF Oldboys + 100 talentspillerespillere fra FK Viborg. Spillere fra FK Viborg registreres med faktor 2,0, jf. talenttræninger

¹⁸ 120 spillere fra Houkær IF registreres med faktor 0,5, jf. Eastside samarbejde

¹⁹ 453 spillere fra SIK. 226 spillere fra TV. 100 talentspillere fra TV registreres med faktor 2,0, jf. ekstra talenttræning.

²⁰ I Alhedens IF er der registreret unaturligt lave bookinger for brug af kunstgræsbanen, hvorfor data udgår.

²¹ Ikke oplyst antal bookinger i observationsugen.

²² I Viborg FF foreligger ikke registreringer for bane 2 for den undersøgte uge, hvorfor data ikke kan inddrages.

Hvis man fraregner Viborg FF, der allerede fik sin første kunstgræsbane i 2005 (og derfor ikke blev kunstgræsklub i 2014, hvor klubben fik sin 2. kunstgræsbane) er den gennemsnitlige medlemsfremgang på hele 18 pct. Til sammenligning er medlemstallet i den samme periode faldet med 7 pct. i de øvrige jyske fodboldklubber og 3 pct. i Viborg Kommune som helhed.

Tabel 5: Kunstgræsbaners betydning for klubbernes medlemsudvikling

Klub	Medlemmer v. etablering af bane	Medlemmer 2018	Ændring
Alhedens IF	195 (2013)	230	
Bjerringbro IF	464 (2013)	518	
NUGF Viborg	299 (2013)	426	
Overlund GF	358 (2014)	574	
Søndermarken//Team Viborg	815 (2015)	768	
Viborg FF	626 (2014)	558	
Alle kunstklubber i VK (gns.)	426	503	+ 18 pct.
Alle klubber i VK (gns.)	7.254 (2014)	7.003	- 3 pct.
DBU Jylland	174.737 (2013)	162.268	- 7 pct.

(2.1.6) Er der lejeforhold, der hindrer hensigtsmæssig brug af eksisterende baner?

Flere fodboldklubber i Viborg Kommune har oplevelsen af at tabe medlemmer til klubber med kunstgræsbaner. Bl.a. fordi klubber uden kunstgræs kan have svært ved at betale leje af et betydeligt antal timer på de eksisterende kunstgræsbaner (600 kr. pr time). Hvis flere klubber skal opleve de etablerede kunstgræsbaner som en gevinst - fremfor en trussel imod deres eget tilbud – kan man overveje at justere den oprindelige model for leje af kunstgræsbaner.²³ Flere klubber foreslår således en model, hvor klubberne kan leje de første 20 timer til 300 kr. pr. time. Hvis alle klubber i Viborg Kommune uden kunstgræs gør brug af et sådan tilbud, vil tabet af lejeindtægter være kr. 150.000 (20 timer * 25 klubber * 300 kr.). En sådan model kan forventes at øge den samlede benyttelse af kommunens kunstgræsbaner. Det er dog næppe realistisk at alle klubberne vil benytte et sådan tilbud. Det faktiske tab/udgift kan således forventes at være mindre end 150.000 kr. årligt. Man kan forestille sig flere måder at finansiere modellen på:

²³ I 2015 blev følgende aftalt mellem klubber og kommune.

- Egenbetaling på kr. 750.000, heraf minimum 350.000 kr. i direkte kontant medfinansiering (NB: blev i processen ændret til egenfinansiering på 37 pct., ved en kunstbane).
- Klubben hensætter årligt kr. 50.000 til renovering af græstæppe (efter 10-15 år)
- Klubben modtager lejeindtægter & der tilbydes fælles bookingportal
- Der etableres en max pris for udleje af baner til andre klubber i VK (600 kr. pr. time)
- Banen stilles til rådighed for udleje 50 % af tiden – tid der ikke udlejes, kan klub selv bruge
- Banen skal hen over en uge stilles til rådighed for udleje på alle typer af tidspunkter
- Banen skal placeres så den oplyses af eksisterende lysmaster (uden gene for borgere).

- (a) Kunstgræsejerne tvinges til at halvere lejeprisen til 300 kr. uden at få noget til gengæld.
- (b) Kunstgræsejerne tvinges til at halvere lejeprisen til 300 kr., samtidig med at kravet til klubbernes hensætning ligeledes halveres (til 25.000 kr. pr. år).
- (c) Viborg Kommune indføres et kunstgræstilskud på 300 kr. til leje af kunstgræsbaner i vinterhalvåret (20 timer pr. klub). Fx i en forsøgsordning på 3 år.

(2.1.7) Hvad er prisen for en kunstgræsbane og hvad er prisen for en græsbane?

Prisen på en kunstbane varierer afhængigt af de anvendte materialer fra ca. 3,5 mio. til 5,5 mio. (se mere senere). Til forskel koster en græsbane i omegnen af kr. 1,5 mio. (afhængigt af tidsrammer, jordarbejde, mv.).²⁴ Der er en række forskelle på de to baner, der bør bemærkes.

- For det første kan en kunstgræsbane rumme mindst ligeså mange årlige træningstimer som to hele græsbaner, jf. tabel 7.²⁵
- For det andet er drifts- og vedligeholdelsesomkostningerne for en almindelig græsbane betydelig lavere end drifts- og vedligeholdelsesomkostningerne for en kunstgræsbane. Primært fordi der er større behov for mandetimer og specialmaskiner til vedligeholdelse af en kunstgræsbane.
- For det andet skal en del af kunstgræsbanen (kunstgræstæppet) omlægges hvert 10-15 år.

Tabel 7: Kapacitet på henholdsvis græsbaner og kunstgræsbaner

	Kunstgræsbane	Græsbane
Januar	14 timer	0 timer
Februar	14 timer	0 timer
Marts	14 timer	9 timer
April	18 timer	18 timer * 0,66
Maj	18 timer	18 timer * 0,66
Juni	18 timer	18 timer * 0,66
Juli	0 timer	0 timer
August	18 timer	18 timer * 0,66
September	18 timer	18 timer * 0,66
Oktober	18 timer	9 timer * 0,66
November	14 timer	0 timer
December	14 timer	0 timer
SUM	178 timer	71 timer

²⁴ Selve det grundlæggende anlægningsarbejde vil være ret ens for en almindelig græsbane og en kunstgræsbane. Her tænkes især på jordarbejdet samt udlægningen af dræn og stabiliserende lag af grus mv. (bærelagsopbygning). Indkøbet og udlægningen af selve kunstgræsset (1,5-2 mio. kr.) vil derimod være meget mere omkostningstung end såning af en græsbane. Det skal dog bemærkes, at der efter såning vil gå cirka et år førend en almindelig græsbane er helt klar til anvendelse. Alternativt kan benyttes rullegræs, der er en hurtigere og dyrere løsning.

²⁵ En græsbane kan antages at have en kapacitet svarende til 0,66 kunstgræsbaner (i perioden april-september). Det er fordi kunstgræsbaner kan holde til mere slid og slitage end tilsvarende græsbaner (jf. våde baner, tørre baner mv.).

(2.1.8) Er der klubber som kan og vil stille med den nødvendige egenfinansiering?

Der er tre klubber, som har ansøgt om kunstgræsbane (Rødkærsbro, Stoholm og Skals). De tre ansøgerklubber at alle indstillet på at indsamle den nødvendige egenfinansiering. Dog nævner klubberne samstemmende, at de finder det urimeligt, hvis de skal medfinansiere en væsentligt højere anlægssum end tilfældet var for de eksisterende kunstbaneklubber i Viborg Kommune. Det kan blive tilfældet, hvis der vælges kunstgræstyper med anlægsudgifter på over 3,5 mio..

(2.1.9) Ansøgerklubbernes syn på fordele ved kunstgræsbaner

Ansøgerklubberne fremhæver generelt følgende fordele ved kunstgræsbaner:

- Kunstgræsbaner gør det muligt at spille udendørsfodbold hele året
- Kunstgræsbaner skaber større spilleglæde i de måneder hvor græsbanerne ikke er optimale
- Kunstgræsbaner udvikler spillerne bedre
- Kunstgræsbaner aflaster græsbanerne (fx i sæsonopstart/afslutning og våde/tørre perioder)
- Kunstgræsbaner frigiver foreningstimer til andre idrætsgrene i halfaciliteter, fordi fodboldklubber nedprioriterer indendørsfodbold²⁶

Opsamling

I det foregående er der behandlet 9 indikatorer ift. behovet for nye kunstgræsbaner i Viborg Kommune. De 9 indikatorer giver ikke et entydigt svar, på om der bør anlægges flere kunstgræsbaner i Viborg Kommune, men de kan være med til at kvalificere de relevante overvejelser. Nedenfor følger en kort opsamling af de vigtigste pointer til hver indikator.

- (1) Viborg er sammenlignet med de omkringliggende kommuner relativt godt stillet i forhold til borgere per kunstgræsbane, men er under gennemsnit i forhold til opland per kunstgræsbane.
- (2) Der er relativt flere byer i Viborg Kommune, der har mere end 20 km til den nærmeste kunstgræsbane sammenlignet med øvrige midtjyske kommuner:
- (3) Kunstgræsclubberne i Viborg Kommune booker ca. banerne ligeså meget som de øvrige midtjyske kommuner (58 pct. i Viborg sammenlignet med 50 - 66 pct. i de øvrige kommuner)
- (4) Der synes ikke umiddelbart at være sammenhæng mellem kunstbaneklubbernes medlemstal og booking af kunstgræsbane. De undersøgte kunstbaneklubber har alle +390 medlemmer.
- (5) Der synes at være positiv sammenhæng mellem vækst i medlemstal og etablering af kunstgræsbane. Fx har de 6 kunstgræsclubber fået en gennemsnitlig medlemsfremgang på 18 pct. efter anlæggelse af kunstgræsbanerne. Til sammenligning er medlemstallet faldet med 7 pct. i de øvrige jyske fodboldklubber og 3 pct. i Viborg Kommune som helhed.

²⁶ Undersøgelser fra Aalborg Kommune viser fx at en fodboldklub (Aalborg Freja) på 2 år mere end halverede deres brug af haltimer fra 353 timer (før kunstgræs) til 149 timer (efter kunstgræs). Anlæggelse af kunstgræsbaner gavner således ikke kun fodboldklubber, men også andre foreninger, der ønsker at bruge kommunens idrætshaller.

- (6) Flere klubber uden kunstgræs, angiver lejeprisen som en barriere for at leje kunstgræsbane og fremhæver risikoen for at miste medlemmer, hvis klubben ikke lejer tid på kunstgræsbaner. Der foreslås tre forskellige modeller til håndtering af ovennævnte udfordring.
- (7) Prisen på en kunstgræsbane varierer afhængigt af de anvendte materialer fra 3,5 - 5,5 mio. (se senere). En græsbane koster i omegnen af typisk kr. 1,5 mio. Driftsudgifter, reetablering af kunstgræstæppe og kapacitetsforskelle i spilletid per år komplicerer regnestykket.
- (8) Der er 3 ansøgerklubber (Rødkærsbro IF, Stoholm IF, Skals Valkyrien), der alle er indstillet på at indsamle den nødvendige egenfinansiering. Klubberne opfatter det som rimeligt at medfinansiere samme anlægsbeløb som eksisterende kunstbaneklubber i Viborg Kommune.
- (9) Ansøgerklubbene fremhæver, at kunstgræsbaner bl.a. muliggør helårsfodbold, skaber spilleglæde i ydermåneder, gør det lettere at fastholde medlemmer, udvikler spillerne bedre, aflaster græsbanerne og frigiver tider i halfaciliteterne til andre idrætsgrene.

Med udgangspunkt i ovenstående er der ikke umiddelbart noget, som taler imod anlæggelsen af ny kunstgræsbane i Viborg Kommune. Samtidig er der heller ikke et tvingende argument, der nødvendiggør anlæggelse af ny kunstgræsbane.

2.2 Hvilke klubber i VK har størst behov for nye kunstgræsbaner?

Hvis KFU på baggrund af ovenstående vurderer, at der med fordel kan anlægges en ny kunstgræsbane i Viborg Kommune, er det relevant at undersøge, hvilke ansøgerklubber, der synes at have det største behov. I analysen af ansøgerklubbernes behov for en kunstgræsbane er Viborg Idrætsråd blevet bedt om at tage særlige hensyn til geografiske forhold. Det er operationaliseret på en måde, så det også tillægges betydning, hvor langt ansøger har til nærmeste kunstgræsbane og hvor mange spillere i naboklubber, der oplever at være serviceret af en eventuel ny kunstgræsbane hos ansøger.²⁷ Analysen af det primære fokusområde foretages således med udgangspunkt i følgende formel:²⁸

$$\text{Klubbens kunstgræsbehov} = N * M * S * B$$

- N = Afstand til nærmeste kunstgræsbane i Viborg Kommune
- M = Antal medlemmer i ansøgerklub
- S = Antal medlemmer i naboklubber, der oplever sig serviceret af kunstgræsbanen * 0,33²⁹

²⁷ Ansøgere er blevet bedt om at indhente tilkendegivelser fra sådanne ansøgerklubber. Naboklubberne er i den sammenhæng blevet bedt om at tilkendegive henholdsvis:

(1) at de vil foretrække at en evt. ny kunstgræsbane placeres ved ansøgerklubbens faciliteter
(2) at de vil bruge denne bane som deres første prioritet.

²⁸ De samlede fodboldklubber er på fælles møde (dec. 2018) blevet bedt om at give input til hvilke parametre der bør betyde noget – og hvor meget de forskellige parametre bør betyde - når klubbernes ønsker/behov for kunstgræsbaner skal sammenlignes. Klubbernes vurderinger er båret med ind i den endelige udformning af ovennævnte analysemodel.

²⁹ Opbakning fra opland/naboklubber kunne alternativt være operationaliseres med udgangspunkt i ”befolkningsgrundlag” eller ”klubber tættest på ansøgerklub”. I så fald ville ansøgerklubben automatisk få ”opbakningen” fra de borgere/klubber, der ligger tættest på ansøgerklubbens potentielle kunstbanefaciliteter. Denne

- B = Belægningspres på klubbens samlede anlæg³⁰

På baggrund af ovennævnte fremgangsmåde ser behovene ud som følger hos de tre ansøgerklubber:

Tabel 8: De ansøgte klubbers kunstgræsbehov

Klub	KM til nærmeste kunstgræsbane	Antal medl. i egen klub ³¹	Antal medl. i støtteklubber (1/3) ³²	Belægnings-pres ³³	SUM
Stoholm IF	19	303	139	14	11.203.122
Skals FF	12	196	90	14	2.963.520
Rødkærsbro IF	10	169	0	11	18.590

Ovenstående tabel 8 viser at behovet for en ny kunstgræsbane umiddelbart synes størst i Stoholm IF. Stoholm IF har både længst til den nærmeste kunstgræsbane, flest medlemmer og flest medlemmer fra støtteklubber.³⁴ Man kan diskutere om de beregnede forskelle er tilstrækkeligt store til at kunne anbefale placering i en klub fremfor en anden klub. Såfremt man ønsker at placere én (og præcist én) ny kunstgræsbane i Viborg Kommune er det dog umiddelbart vanskeligt – med udgangspunkt i de aftalte parametre - at argumentere for placering af en ny kunstgræsbane andre steder end i Stoholm.

Såvel ansøgerklubber som de øvrige klubber i Viborg Kommune er blevet spurgt til deres syn på at etablere 2 halve baner frem for en hel bane. Klubberne har samstemmende frabedt sig muligheden for 2 halve baner og har alene ønsket at forholde sig til placering af hele kunstgræsbaner.

De foreløbige afsnit i indeværende analyse har haft til hensigt at belyse henholdsvis:

- Bør der anlægges flere kunstgræsbaner i Viborg Kommune? (afsnit 2.1)

fremgangsmåde er fravalgt, da den rummer flere unøjagtigheder. Fx kan man forestille sig en klub, der foretrækker at køre andre steder hen, jf. eksisterende klubsamarbejdsrelationer mv. eller typisk ikke har hold der benytter kunstgræsbaner.

³⁰ Belægningspres på klubbens samlede anlæg er bl.a. relevant fordi kunstbaner generelt tåler mere brug/slitage (op imod en faktor 2) og således i betydeligt omfang kan siges at afhjælpe evt. belægningspres hos ansøger.

³¹ Jf. tabel 4 har øvrige klubber med kunstgræs et medlemstal på 421 medlemmer. Det bemærkes, at Stoholm ligger ca. 25 pct. lavere, Skals FF ligger ca. 50 pct. lavere og Rødkærsbro ligger ca. 60 pct. lavere end det gennemsnitlige medlemstal på 421.

³² Klubber der ”bakker op”, skal være geografisk tættere på en potentiel ny bane end andre eksisterende baner.

³³ Belægningspres er et gennemsnitligt mål for spiller pr. bane pr. time i den foreningsmæssige åbningstid. Tallet beregnes med udgangspunkt i medlemstal, medlemstyper, og antal baner.

³⁴ Også hvis man alene vurderer medlemmer ud fra seniormedlemmer (som typisk bruger kunstgræsbanen mest i ydermånederne) er Stoholm If den største af de tre klubber.

	2018	2017	2016
Stoholm IF	122	101	86
Skals Valkyrien	76	87	58
Rødkærsbro IF	63	33	37

- Hvilke klubber i Viborg Kommune har størst behov for nye kunstgræsbaner? (afsnit 2.2)

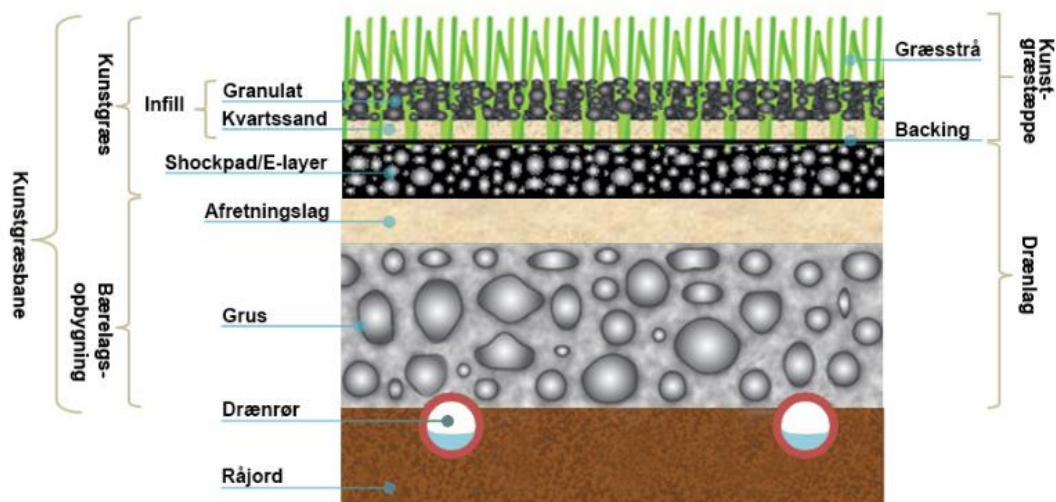
I det følgende er det nu hensigten at belyse, hvilke typer af kunstgræsbaner det er hensigtsmæssigt at prioritere, såfremt man ønsker at anlægge kunstgræsbaner.

2.3 Hvilke typer af kunstgræsbaner er det hensigtsmæssigt at prioritere?

De mest almindelige kunstgræsbaner, som i dag anlægges i Danmark, er de såkaldte 3. generationskunstgræsbaner. De er karakteriseret ved at have et infill, der bibringer banen elasticitet, til forskel fra 2. generations baner, hvor infill typisk udelukkende består af kvartssand.

Opbygning af kunstgræsbaner

Figur 1 viser er en principskitse for opbygning af en såkaldt 3. generations kunstgræsbane. Opbygningen kan variere, hvorfor ikke alle del-elementer nødvendigvis findes i alle baner.

- *Kunstgræsset*: består af et kunstgræstæppe, infill og evt. et stødabsorberende underlag (shockpad eller E-layer).
- *Kunstgræstæppet*: består af kunstgræs fibre, som i knuder er syet eller vævet gennem en backing og herefter låst ved en coating.
- *Infill-materialet*: består af et granulat (fx SBR-gummi), samt af kvartssand. Infill-materialet giver spillemæssige egenskaber og -komfort, og hjælper til at holde stråene oprejst.
- *Shockpad/E-layer*: er et yderligere stødabsorberende lag, der kan lægges under selve græstæppet.³⁵

³⁵ Hvis der ikke udlægges shock-pad/E-layer udlægges typisk et kunstgræstæppe med højere stråhøjde og mere infill, hvor stødabsorptionen ligger i selve infill-materialet. Et E-layer støbes på stedet, hvor gummigranulat indlejres i en

- *Belægningsopbygning*: består af forskellige lag af uorganiske naturmaterialer som sand, grus og jord, der skal give banen dens grundlæggende stabilitet.³⁶

Kunstgræsbaner i Viborg Kommune

Der er 8 foreningsbenyttede kunstgræsbaner i Viborg Kommune (pr. 1. maj 2019).

Kunstgræsbanerne i Viborg Kommune er typisk etableret som vist i figur 1. Dog uden shockpad/E-layer, som stødabsorberende lag. Det betyder, at der i stedet er udlagt et kunstgræstæppe med højere stråhøjde (55 mm i stedet for 40 mm) og mere infill (SBR-gummi), hvor stødabsorptionen ligger i selve infill-materialet.

Anlægsstatus i Viborg Kommune

Jf. byrådets budget 2019 – 2022 har Byrådet drøftet status for anlæg af kunstgræsbaner i Viborg Kommune. Sagen er forinden behandlet sideløbende i hhv. Klima- og Miljøudvalget og Kultur- og Fritidsudvalget. På Byrådets møde d. 22. maj blev følgende besluttet:

1. at der iværksættes yderligere undersøgelser til belysning af de miljø- og sundhedsmæssige konsekvenser, herunder påvirkning af grund- og spildevand, spredning af granulat samt resultat af nationale undersøgelser.

2. at der ved anlæg af nye baner indarbejdes tiltag, der kan medvirke til at reducere spild af gummigranulat.

Før ovennævnte undersøgelse er tilgængelig, er det naturligt i indeværende analyse at læne sig op ad de data som Miljø og Fødevarerministeriet stiller til rådighed i deres vejledning om kunstbaner fra 2018. Heraf fremgår bl.a. følgende:

- Det europæiske kemikalieagentur ECHA, har i 2017 konkluderet, at der ikke er ”*fundet noget grundlag for at fraråde dyrkning af sport på kunstgræsbaner, der indeholder genbrugsgummi-granulat som fyldmateriale*”.³⁷
- Nyere danske ekspertvurderinger peger på, at kunstgræsbanernes infill af gummigranulat fra bildæk kun vil forekomme i vandmiljøet i koncentrationer, der er lavere end de gældende

polyurethan-matrix. Alternativt kan lægges en shockpad som er en færdigfremstillet skummåtte typisk fremstillet af polyurethan (PU) eller polypropylen/polyethylen (PP/PE).

³⁶ Afhængigt af den løsning, der vælges, til at bortlede regnvand som drænvand kan der udlægges grus med drænrør i bunden eller drænrørene kan nedlægges i drærender i den underliggende råjord. Herved kan (en del af) det nedsivende vand opsamles. Alternativt kan der udlægges en tæt drænmåtte, som opsamler alt vandet, der så skal bortledes til kloak, regnvandssystem eller et vandløb.

³⁷ I sin rapport har ECHA blandt andet vurderet risikoen for udvikling af kræft som følge af eksponering for PAH'er. Det blev konkluderet, ud fra et typisk indhold på 20 mg/kg i SBR-granulat, at risikoen er meget lav. Ligeledes blev det vurderet, at en række andre potentielt skadelige stoffer såsom metaller, ftalater og formaldehyd ikke udgør en risiko. Konklusionen er baseret på data fra stikprøver af nyt genbrugsgummigranulat og prøver indsamlet fra over 100 eksisterende baner i forskellige europæiske medlemsstater samt på data fra industrien. ECHA's datamateriale omfatter således også baner, der blev anlagt før de mere restriktive EU-regler som gælder i dag for PAH i bildæk.

miljøkvalitetskrav. I forhold til påvirkninger af grundvandet vurderes brugen af tømidler at udgøre langt større problem end indholdsstoffene i kunstgræsset. Det anbefales derfor at bruge alternativer til kemiske tømidler (fx mekanisk eller manuelt snerydning).

- Der er i drænvand påvist organiske stoffer (som plastblødgøreren diethylhexylftalat (DEHP), oliedulbrinter og alkylphenoler som octyl- og nonylphenol), der alle kan nedbrydes med forskellig hastighed. Ud fra stoffernes miljøkemiske egenskaber vurderes det, at hvis der blot er en meter til det terrænnære grundvandsspejl vil de ikke nå grundvandet i koncentrationer, der overskrider kvalitetskriterierne for grundvand. Det skyldes, at de enten nedbrydes eller bindes til andre stoffer i jorden. Hvis andre forhold gør sig gældende, anbefales det at drænvandet behandles efter reglerne for spildevandsafledning.³⁸
- Forud for etableringen af en konkret kunstgræsbane bør der altid foretages en konkret risikovurdering, der godtgør, at kunstgræsbanen ikke giver anledning til at påvirkningen af underliggende jordlag overskrider jord-kvalitetskriterierne.
- Udtjente kunstgræsbaner vurderes generelt ikke til at indeholde miljø- eller sundhedsskadelige stoffer i koncentrationer, der gør, at komponenterne skal klassificeres som farligt affald.
- Der er stadig meget begrænset viden om, hvordan miljøet påvirkes af mikroplastpartikler, der frigives fra kunstgræsbaner. Ud fra et forsigtighedsprincip bør spredningen derfor begrænses, så vidt det er muligt.

Jf. ministeriets rapport handler de miljømæssige udfordringer ved kunstgræsbaner således primært om at undgå spredning af infill og/eller erstatte gummegrulat med andre typer af infill.³⁹ Det bestyrkes af, at Viborg Kommune allerede gennemfører en række foranstaltninger for at reducere miljøudfordringerne.⁴⁰ I det følgende fokuseres derfor alene på fordele og ulemper ved forskellige infill typer/løsninger.

³⁸ Heller ikke udvaskningen af nikkel anses for at udgøre et kvalitetsproblem for grundvandet. Zink kan i værste fald nå grundvandet i koncentrationer over kvalitetskriteriet, men kun hvis grundvandsspejlet ligger højt. Ift. grundvand bør der ligeledes altid forud for etableringen af en kunstgræsbane foretages en konkret risikovurdering, der godtgør, at kunstgræsbanen ikke giver anledning til overskridelse af gældende grundvandskvalitetskrav.

³⁹ Der findes allerede en række indsatser der kan reducere spredning af granulat – f.eks. forhøjede kanter på banerne, tætte hegn, gitterriste, indirekte afløb og sluser ved afløb, brug af koste, som sikrer at granulat bliver på banen, oplagsplads til afryddet sne (som er fyldt med granulat), valg af granulatyper, der ikke kan ”blæses væk”.

⁴⁰ Det drejer sig bl.a. om følgende indsatser:

- Der foregår et tæt samarbejde med miljømyndigheden, så alle baner lever op til gældende miljøkrav til kunstgræsbaner, herunder godkendelse af produkter med datablade mv..
- Der anvendes specialsalt til optøning af sne/is i vinterperioden.
- Sne som indeholder granulat ryddes og opbevares på banen til genbrug.
- Viborg Kommune laver risikovurdering ved ansøgning om etablering af kunststofgræsbaner ift. påvirkning af grundvand, vandløb og kloaker.
- Viborg Kommune har fået analyseret drænvand fra udvalgte kunstgræsbanerne og har ikke kunnet konstatere forhøjede værdier af skadelige stoffer.

Fremtidige løsninger (infill)

Markedet for infill er under hastig udvikling. Der eksperimenteres med både nye baner uden granulat og baner, hvor der anvendes nye typer af granulater. Den typiske granulattype er stadig lavet af bildæk (SBR gummi) – særligt på det nordiske marked. De senere år er der imidlertid også udviklet granulater af andre typer gummi samt forskellige naturmaterialer som kork, kokosfibre, olivenkerner m.m.. Der er efterhånden eksempler på FIFA QUALITY kunstgræsbaner med alle typer infill (undtagen rent sand infill) – både organisk kork/kokos og gummi infill.

Kvaliteten af infill materialet varierer fra producent til producent ligesom også afgivelsen af miljø- og sundhedsskadelige stoffer.⁴¹ Det er derfor ikke muligt at give konkrete anbefalinger om valget af infill. Valg af infill bør derfor bero på en konkret vurdering af producentens dokumentation og referencer for kvalitet, spilegenskaber og afgivelse af miljø- og sundhedsskadelige stoffer. I tabel 10 på side 17 er opstillet generelle fordele og ulemper ved forskellige typer infill materialer med fokus på investeringsudgift (I), vedligehold(V) og spilegenskaber (S). Tabellen er udarbejdet af Bureau Veritas (2017) for 8 sjællandske kommuner som en del af en større rapport om anbefalinger til regulering af drænvand fra kunstgræsbaner. Tabellen kan danne grundlag for en dybere undersøgelse og vurdering i forbindelse med valg af infill – herunder løbende udviklinger af forskellige materialetyper. En nærmere analyse af de forskellige infill typer - med udgangspunkt i miljømæssige konsekvenser, spillekvalitet/krav og pris – synes at tale for enten SBR-gummi eller kork. I fravalget af de øvrige infill typer henvises til tabel 10.

⁴¹ Kvaliteten og udvaskningen i genanvendte bildæk afhænger bl.a. af typen og kvaliteten af de oprindelige bildæk, oprensings- og granulerings-teknologien samt kornkurvefordelingen af det endelige infill produkt. Samtidig vil kvaliteten og udvaskningen fra nyproduceret gummi infill afhænge af producentens valg af råmaterialer og tilsætningsstoffer (fx pigmenter, UV-stabilisatorer, antioxidanter) (Bureau Veritas, 2017:16).

Infill type	Beskrivelse	Fordele	Ulemper	I	V	S
Sand infill	Sand anvendes alene i 2. generations baner eller sammen med andet infill i 3. generations baner	<ul style="list-style-type: none"> - Billig i forhold til andre typer infill - Færre kunstige materialer, der kan indeholde miljøskadelige stoffer 	<ul style="list-style-type: none"> - Ringe stødabsorbering i forhold til andre typer infill - Ikke mulighed for FIFA certificering 	Lav	Lav	Lav
Hybridbaner	Består af kunstgræsunderlag med naturligt græs sået oven på. Udnytter kunstgræsbanens slidstyrke samtidig med, at naturgræsbanens udseende og spilegenskaber opnås	<ul style="list-style-type: none"> - Mulighed for FIFA QUALITY certifikat - Højere anvendelsesgrad end naturgræsbaner (600-700 timer/år) - Færre kunstige materialer, der kan indeholde miljøskadelige stoffer 	<ul style="list-style-type: none"> - Svært at rette op på beskadede områder - Lavere anvendelsesgrad end traditionelle kunstgræsbaner 	Lav	Høj	Høj
Geo infill*	Organisk infill af kork, kokosfibre og andre plantefibre	<ul style="list-style-type: none"> - Må forventes at indeholde færre miljøskadelige stoffer i forhold til syntetisk gummi infill - Et mere autentisk og naturligt udseende - Skal saltes mindre, da det organiske infill holder på saltet - Mulighed for FIFA QUALITY PRO certifikat 	<ul style="list-style-type: none"> - Prisen er ca. 0,5-1 mio. kr. dyrere end SBR - Kræver vanding og installation af varmearlæg - Kræver hyppigere genfyld af infill - Kan have svært ved at leve op til FIFA standarder 	Høj	Høj	Mod
EPDM gummi	Vulkaniseret gummi. Kan enten være nyproduceret eller genanvendt industrigummi.	<ul style="list-style-type: none"> - Har god vejbestandighed, som giver mulighed for at reducere indholdet af antioxidant og antiozonanter i gummi - Mulighed for FIFA QUALITY PRO certifikat 	<ul style="list-style-type: none"> - Dyrere end SBR - Kan afgive miljøskadelige stoffer til drænvandet (bl.a. zink) - Svagere slidstyrke end SBR - Visse typer har vist sig at være klæbrig/smudre - Få referencer på baner (fx baner i Frederiksberg Kommune) 	Høj	Mod	Mod
TPE gummi	Blanding af naturgummi og syntetisk gummi. Kan enten være nyproduceret eller genanvendt industrigummi.	<ul style="list-style-type: none"> - Forventes at have et lavere indhold af miljøskadelige stoffer end SBR og EPDM - Mulighed for FIFA QUALITY PRO certifikat 	<ul style="list-style-type: none"> - Prisen er ca. 0,5-1 mio. kr. dyrere end SBR - Kan have en tendens til at slide ekstraordinært på selve kunstgræstæppet - De helt runde TPE typer bliver for levende - Få referencer på baner (fx Møllemosen i Allerød) 	Høj	Mod	Mod
SBR gummi	Den mest anvendte type infill til kunstgræsbaner fremstillet af genanvendte bildeæk. Vulkaniseret gummi	<ul style="list-style-type: none"> - En af de billigste typer infill - Veldokumenterede spillemæssige egenskaber/mange referencer på baner - Mulighed for FIFA QUALITY PRO certifikat - Lang holdbarhed 	<ul style="list-style-type: none"> - Kan afgive miljøskadelige stoffer til drænvandet (bl.a. zink) - Kan blive varmt og lugte af gummi om sommeren 	Mod	Mod	Høj

* Et rent kork infill kræver som udgangspunkt ikke varme og vanding i modsætning til geo infill. Der er pt. ikke et stabilt produkt på markedet.

Fordelene ved **SBR-gummi** er bl.a. en høj veldokumenterede spilkvalitet, stor holdbarhed/slidstyrke og lav etableringspris. Derudover er der stigende indsigt i de miljømæssige udfordringer ved SBR-gummi. Fx har Det europæiske kemikalieagentur ECHA, i 2017 konkluderet, at der ikke er ”*fundet noget grundlag for at fraråde dyrkning af sport på kunstgræsbaner, der indeholder genbrugsgummigranulat som fyldmateriale*”. Der er dog stadig begrænset viden om, hvordan miljøet påvirkes af mikroplastpartikler, der frigives fra kunstgræsbaner. Ud fra et forsigtighedsprincip bør spredningen derfor begrænses, så vidt det er muligt. Det findes i den sammenhæng en række løsninger, til at reducere spredning af granulat. Samtidig har EU i 2010 indført restriktioner for indholdet af problematiske stoffer i bildæk, hvorfor det SBR-granulat der bruges til kunstgræsbaner i Danmark i dag, vurderes at have lavere indhold af problematiske stoffer end tidligere. Det forstærkes af nye/stramme krav til gummigranulat produceret i Danmark (jf. ”dækbekendtgørelsen, januar 2017”).

Fordelen ved **kork** er bl.a., at det ikke indeholder miljøskadelige stoffer⁴², er mere autentisk/naturligt af udseende og kan give en reduceret vinterbekæmpelse. I tabel 10 angives det, at der ikke er noget stabilt kork-produkt på markedet.⁴³ Nærmere undersøgelser viser imidlertid en række nye erfaringer på området, der er etableret siden tabel 10 blev udarbejdet i 2017. Bl.a. i forbindelse med etablering af Danmarks første 11-mands kunstgræsbane med kork-infill (anlagt medio 2018 i Tingbjerg Idrætspark). Erfaringer fra Tingbjerg (hvor bl.a. divisionsholdet Brønshøj Boldklub spiller) viser således, at det er muligt at sikre høj spilkvalitet (FIFA standard), at der ikke kræves varmeanlæg og vanding (som ved andet geo infill), at der ikke kræves hyppigere genfyld af infill, og at korken ikke behøver at blive luftet mere end gummigranulat.⁴⁴ Endvidere viser erfaringerne, at banen kan blive glat og græstæppet hæve op, når der er fugt i luften og temperaturer tæt på frysepunktet. I Københavns Kommune må man ikke anvende chloridebaseret saltning, og driftenhedens erfaringer er, at alternative tømidler ikke er stærke nok til at forhindre frostgener på korkinfill.⁴⁵ Endelig bemærkes, at der kan opstå støvgener fra korken i tørre sommerperioder.

Hvis man skal sammenligne gummi og kork ift. de 3 centrale parametre (miljø, spilkvalitet og pris) synes de umiddelbart at have hver sine styrker. Kork-infill er mest miljørigtig. Gummi-infill har en mere veldokumenteret spilkvalitet. Prisforskellen mellem SBR-gummi og kork angives typisk til at være ca. 450.000 kr. til en fuld 11-mands bane. Dertil kommer, at man som udgangspunkt bør have

⁴² Det er dog omvendt ikke helt klart i hvilken grad kork kan opfattes som en begrænset ressource i verden.

⁴³ Bekymringerne kom bl.a. fra en tidligere bane i Farum anlagt med såkaldt bio-infill, hvor kork blev blandet med kokosfiber og kokoskaller. Fordi kokos kan suge vand klumpede banens infill sig sammen og frøs om vinteren, så banen var svær at spille på.

⁴⁴ Ovennævnte erfaringer er indhentet via dialog med klubben, som benytter korkbanen i Tingbjerg (Brønshøj Boldklub), Kommunen som har anlagt og driftet banen (Københavns Kommune), entreprenøren som har anlagt banen (Dines Jørgensen & Co A/S) og en dansk importør af portugisisk kork. Efter cirka 100 spilletimer bliver banen formelt testet ud fra FIFA's Handbook of Test Methods, der skal kvalitetssikre, at kunstgræsbanen minder mest muligt om en naturgræsbane i forhold til boldrul, boldopspring, acceleration m.m.. Derudover evalueres banen også ift. Københavns Kommune. Det sker indenfor det første år og med fokus på bl.a. brugertilfredshed og drift af banen.

⁴⁵ I Viborg Kommune anvendes Vacuum salt, der er en chloridebaseret salt.

et stødabsorberende lag (shockpad/E-layer), hvis man benytter kork som infill. Det er ikke i samme omfang nødvendigt, hvis man benytter (mere) SBR-gummi som infill. Et stødabsorberende lag til kork-infill koster ca. 250.000 kr.. Hvis man fx havde valgt at ligge kork på en af kunstbanerne i Liseborg havde den forventede merpris således været ca. kr. 700.000 pr. bane. Det er fordi banen i Liseborg er etableret uden stødabsorberende lag. Det betyder også at man ikke bare uden videre kan udskifte SBR-infill på banerne i Liseborg med infill lavet af kork. Så vil banerne mangle stødabsorbering.

Pris på kunstgræsbaner

Det samlede budget på en 3. generationskunstgræsbane ligger som udgangspunkt mellem 3,5 og 5,5 mio. kr. afhængigt af infill type og tilbehør som hegn, belysning, fliser osv.. Jordarbejdet er en væsentlig del af banens samlede budget og udgør ca. 50 pct. af den samlede udgiftsandel (Bureau Veritas, 2017: 16).⁴⁶ Derudover kommer udgifter til hhv. kunstgræs, infill og shockpad/E-layer. For en standardbane på 72m * 111m (7.992 m²) kan den omtrentlige pris for kunstgræsstrå, infill og shockpad/E-layer fx være følgende afhængig af kombination:

• 55 mm kunstgræs på grusbærelag og SBR infill:	1.150.000 kr.
• 40 mm kunstgræs med shockpad og SBR infill:	1.350.000 kr.
• 40 mm kunstgræs med E-layer og SBR infill:	1.550.000 kr.
• 40 mm kunstgræs med shockpad og kork infill:	1.800.000 kr.

2.4. Er der behov for reoveringer af boldbaner og lysanlæg i VK?

Fodboldklubberne har i ansøgningsskemaet til analysen haft mulighed for at søge til både anlæg og reovering af henholdsvis kunstgræsbaner, græsbaner og lysanlæg. Ambitionen og aftalen mellem KFU og VI har været at indfange alle fodboldklubbernes behov – herunder give et overblik over og diskutere hvordan de afsatte midler samlet set kan fordeles med udgangspunkt i analysens forskellige resultater.

Klubberne er samtidig orienteret om, at analysens *primære fokus* er at vurdere behovet for flere kunstgræsbaner i Viborg Kommune og at de afsatte midler prioriteres hertil, i det omfang, der viser sig at være relevante kunstgræsbehov. Analysen af de sekundære fokusområder følger fremgangsmåden for de tidligere fodboldanalyser i 2009, 2012, 2015 (se bilag 1 for nærmere redegørelse af fremgangsmåden).

Ønsker vedr. lysanlæg

⁴⁶ Dertil skal lægges ca. 200.000-250.000 kr., hvis der skal installeres drænmåtte.

Der er modtaget 10 ansøgninger vedr. lysanlæg, jf. bilag 2.

Besigtigelsen karakteriserer de 9 lysanlæg som havende et dårligt lys, der vanskeliggør fodboldspil. Disse bør reoveres. I forlængelse af dialog med eksterne fagpersoner, vurderes det at de 8 anlæg kan reoveres for samlet kr. 1.550.000.

En af ansøgerklubbernes lysanlæg har en tilfredsstillende lyskvalitet.

Ønsker vedr. baner

Der er modtaget to ansøgninger vedr. nyanlæg/reovering af dræn og et ønske vedr. nyanlæg af baner, jf. bilag 2.

Begge ansøgninger vedr. dræn af baner viser sig med udgangspunkt i forundersøgelser at have suboptimalt dræn. Bjerringbro IFs facilitet har en belægningsprocent, der gør, at reovering heraf er hensigtsmæssig, mens det på Rødkærsbro IFs facilitet er muligt at omlægge træningen til andre baner, jf. belægningsprocenten. Investeringen anslås til kr. 180.000.

Der er endvidere modtaget en ansøgning fra Ravnsbjerg IF om etablering af ny bane i Hald Ege. Belægningsprocenten på faciliteten i Hald Ege viser, at det er et gult behov. Området og foreningen er i vækst og behovet kan derfor i en overskuelig fremtid vokse sig til at være rødt. Banearealerne i Hald Ege kan kun udvides i retning Herningvej. Jorden her ejes af Statsskovsdistriktet. Jorden udnyttes som landbrugsjord. Det er derfor uvist, om Statsskovsdistriktet er villige til at sælge eller foretage et mageskifte. Analysen foreslår, at KFU indleder en dialog desangående, samt undersøger om det er muligt at anlægge en bane pågældende sted. Investeringen til eventuelle jordundersøgelser, mv. anslås til kr. 40.000.

3. Indstilling

Det synes muligt at foreslå en række forskellige indstillinger, der alle synes gyldige med reference til de foregående analyser. Forinden præsentationen af de mest sandsynlige indstillinger, bemærkes følgende:

Kunstgræs

Indeværende analyse præsenterer argumenter vedr. to centrale beslutninger, som KFU skal tage. Dels om der skal anlægges nul, én eller to kunstgræsbaner? Og dels om KFU ønsker at benytte gummigranulat eller kork. Svaret på disse spørgsmål har betydning for den samlede anlægsøkonomi.

Viborg Idrætsråds bestyrelse har drøftet spørgsmålet om egenbetaling for de klubber, der eventuelt skal anlægge kunstgræs. Idrætsrådet mener, at det er rimeligt, at klubbernes egenbetaling følger niveauet for de andre klubber, der har anlagt kunstgræs med kommunal medfinansiering. Tidligere betalte klubberne ca. 1.1 mio. kr. for en 11 mands kunstgræsbane.⁴⁷ Jf. prisudviklingen for standardbaner indstiller idrætsrådet til, at klubbernes medfinansiering for kunstgræsbaner i regi af fodboldundersøgelsen 2019 udgør kr. 1.3 mio. uanset banetype/infill.⁴⁸

Viborg Idrætsråds bestyrelse har på baggrund af tilbagemeldinger fra vore klubber diskuteret adgangen til kunstgræs for de klubber, som ikke ejer en bane. Bestyrelsen anbefaler en 3 årig forsøgsordning, hvor hver klub kan få op til 20 kunstgræs timer til halv pris (300 kr.) ved at Viborg Kommune betaler det resterende lejebeløb på 300 kr. (kunstgræstilskud). Hvis alle klubber i Viborg Kommune uden kunstgræs gør brug af et sådan tilbud, vil kunstgræstilskuddet samlet beløbe sig til kr. 150.000.

Lysanlæg

Jf. den standard og de kvalitetsrammer, som KFU i samarbejde med Idrætsrådet og fodboldklubberne har skabt via de tidligere fodboldundersøgelser, så bør 9 lysanlæg renoveres. Der forventes investeringer på kr. 1.55 mio. kr., hvoraf den kommunale andel udgør kr. 1.162.500.

Baner

Jf. brugsdata for de eksisterende baner anbefales en renovering af dræn i Bjerringbro til kr. 180.000. Yderligere undersøges mulighederne for anlæg af boldbaner i Hald Ege til kr. 40.000. Den samlede kommunale andel udgør kr. 198.000. Der gøres endvidere opmærksom på, at der stadig tilbagestår anlægsopgave af en boldbane i Bruunshåb til foreningen Bruunshåb Tapdrup IF (BT).⁴⁹

⁴⁷ Foreningernes egenbetaling udgjorde 37 % af prisen for en standardbane (3 mio. kr.)

⁴⁸ Foreningernes egenbetaling: 37 % af prisen for en standardbane (pris: 3.5 mio. kr.)

⁴⁹ Der blev afsat midler til anlæg af banen i 2015. Etableringen af banen har været udfordret af særligt indsigelser fra Naturstyrelsen. Der er efterfølgende fundet en god løsning i en konstruktiv dialog med BT og Naturstyrelsen. Påbegyndelse af anlægsarbejdet afventer imidlertid sporplaceringen for den østlige omfartsvej.

5 scenarier

På baggrund af analysen synes der at være 5 forskellige scenarier, jf. de to hovedovervejelser som KFU skal tage stilling til:

- a) Om der skal anlægges nul, én eller to kunstgræsbaner?
- b) Om der skal benyttes gummigranulat eller kork som infill?

Tabel 11: Forskellige scenarier til håndtering af spørgsmål 1 og 2 samt røde behov

	Kunstgræs	Lysanlæg	Baner	Pris	Kommunal andel
Scenarie 1	Ingen	Ja - 1.55 mio.	Ja - 0.22 mio.	1.77 mio.	1.361 mio.
Scenarie 2	BGR – 3.5 mio.	Ja - 1.55 mio.	Ja - 0.22 mio.	5.27 mio.	3.561 mio.
Scenarie 3	Kork – 4.2 mio.	Ja - 1.55 mio.	Ja - 0.22 mio.	5.97 mio.	4.261 mio.
Scenarie 4	2*BGR – 7 mio.	Ja - 1.55 mio.	Ja - 0.22 mio.	8.77 mio.	5.761 mio.
Scenarie 5	2*Kork – 8.4 mio.	Ja - 1.55 mio.	Ja - 0.22 mio.	10.17 mio.	7.161 mio.

Det bemærkes, at scenarie 2 er en mindre overskridelse af det afsatte beløb på kr. 3.15 mio., mens scenario 3-5 udgør væsentlige overskridelser.